

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fil. — Községeknek, körjegyzőknek, tanítóknak 8 kor. Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petisors ára 16 fillér. Többszöri közlésnél árkedvozmény.

Hivatalos hirdetések 100 szóig 4 kor., minden további szó 4 fil.

Feledékeny képviselő.

Három évi hallgatás után Nyitramegye három liberális képviselője közül megszólalt végre a képviselőházban az egyik, nem éppen a legokosabb a három között, de a legbeszédesebb, Vietorisz Miklós, a ki a vágújhelyi kerületet képviseli.

A költségvetés tárgyalásának keretében a nemzetiségi kérdéssel foglalkozott. Beszédét két részre osztotta, kutatván első sorban a Felvidéken veszedelmes jellegű öltött nemzetiségi bajok okait, melyekből azután a védelmi intézkedésekre vont le következtetéseket.

Mind a két részben emlékezőtehetsége lényeges hibákba esett, s ennek következtében olyanokat hagyott ki a képviselő úr, a miknek felemlítése nélkül egyrészt nem juthatunk el a nemzetiségi mozgalom kútfejének felismeréséig, másrészt nem alkothatunk magunknak teljes képet azokról az intézkedésekről, melyeknek alkalmazását a magyar nemzeti államérdekek sikeres védelmének szempontjából elengedhetetlenül szükségesnek kell tartanunk.

A nemzeti államegység ellen törő fészkelődések okait keresve, Vietorisz úr rábukkant a hazafiatlan agitátorokra, a nagy szláv eszméknek kedvező felekeze-

tek működésére és a nemzetiségi törvény hibáira. Okoknak ezek is okok, az kétségtelen, de csodálatos, hogy a képviselő úr a veszedelem alapokát fel nem fedezte. Pedig ez olyan közel fekszik és annyira szembetűnő, hogy ha meg akarjuk látni, egyszerűen, minden megerőltetés nélkül vissza kell szállnunk emlékezőtehetségünkkel az egy-két évtized előtti időkbe és abba az irányba kell tekintenünk, melyben a nemzetiségi vidékek lakosságát a magyar alkotmány visszaállítása óta úgyszólván megszakítás nélkül vezették. A vezető szerepet a liberalizmus vitte, ez fűzte járószallagra a nemzetiségi vidékek népét, s úgy húzta maga után a választási hadjáratok csatásfajra.

De a választási célokon kívül más egyébre nem kellett ez a nép a szabad-élvű kormányoknak. A tömeg leszavazott a liberális jelöltre, ivott nagy áldomást, azután haza ment, a hol újabb három, vagy öt évig senki sem nézett feléje azok közül, a kik a választások alatt barátkoztak vele, eget-földet ígértek neki és még nemzetiségi aspirációinak is hizelegtek. Évtizedek multak el és a leginségesebb tót vidékek gazdasági érdekeiért a liberális honatyák semmit sem tettek, megindult a szövetkezeti mozgalom, kitűnő hazafiak indították meg és állottak élére,

a liberalizmus azonban oldódott tőle, ellenszenvvel és bizalmatlansággal fogadta, gátakat emelt eléje, s még most is gyanus szemmel nézi és áskálódik ellene.

Uzsorások karmai alatt vérzett tót népünknek legnagyobb része, zsarolta őt a hitelező, szorította az adóprés, nyomta és zaklatta a közigazgatás, testét-lelkét mételeylyel rontotta meg a korcsma és pálinka, elszegényedett a nép, tömegesen kezdett kivándorolni, falujában nyomor és elégedetlenség ütött tanyát, és hol voltak akkor a liberális honatyák, hol voltak a liberális kormányok, miért nem léptek elő, hogy kiirtsák az uzsorát, csökkentsék a földadóterhet, javítsák a közigazgatást, megrendszabályozzák a korcsmát és kenyeret adjanak a kiszorolt népnek?

A népjólét egész területét a liberalizmus évtizedeken át önző érdekekből elhanyagolta, sőt megvetette, de ha nem kellett ez a terület a liberális magyar értelmiségnek, ám kellett a népnek, mert szüksége volt rá, hogy megmenthesse magát a teljes tönkremenéstől, s a népnek ezt a szükségérzetét és kényszerhelyzetét a nemzetiségi bujtogatók ügyesen kihasználva, jó tót népünknek jelentékeny rétege felett a gazdasági és a szellemi vezetést magukhoz ragadták, s most ők is úgy vezetnek járósallagon a népet, a

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

A főúr leánya.

— Irta: Tarjánny István. —

I.

Giling-galang... giling-galang, sir a lélek váltság harang; ismét letört egy szép virágot a halál rideg keze. Mire harmadszor szólalt meg a kis harang, kiszenvedett a gazdag Réfalvay egyetlen leánya. Négy hétig volt csak beteg s azt beszélték az egész környéken, hogy a szerelem ölte meg. Az egész falu tudta, hogy Nellyke sohasem lesz Jenőé; ismerték jól az öreg Réfalvay természetét, tudták hogy milyen büszke az őseire. Jenő csak egyszerű zsellérgyerek volt, de tanult, uri emberré nevelkedett; mérnök lett a tiszai munkálatoknál.

Pár évvel ezelőtt ismerkedett meg egymással a két fiatal, ábrándos lélek. Lelkük rokonszenvezett, megszerették egymást, pedig Nellyke atyja, már mikor megismerkedtek, felreérthetetlenül kifejezte nézeteit, sőt nyíltan kérte leányát, hogy nagyon szeretné, ha Jenő többször nem látogatna el hozzá.

Ritkán is találkozott ezután egymással a két ifju, mert Réfalvay minden alkalmat került, csak

hogy leánya ne találkozhatna Jenővel. De hasztalan a tilalom, nem lehet a virágnilyást megtiltani; ha nem is látták egymást máskor, találkoztak halottak napján a temetőben. A holtak csendes országában nincs különbség... ott egy fájdalom van minden embernek, urnak, szegénynek egyaránt.

Halottak estéjén látták egymást viszont, amikor érzékenyebb teszi a fájdalom a szívet; akkor találkoztak, mikor kettős a fájdalom, mikor az elhunytakért sajog a kebel, mikor titkos szerelem gyötri az ifju szívet...

Ekkor adta tudtára Nellyke Jenőnek, hogy próbálja elfelejteni; távozzék messze vidékre, hová innen a madár se jár, majd ha nem látják egymást sokáig... majd ha tavasz lesz, az idő az ő szívéből is kitöröl minden emléket...

Elpanaszolta, hogy ő is felejteni próbál, a többit pedig a sorsra bizza. Majd egy könyccsepp szökött szép szeméibe, és ez az egyetlen könyccsepp többet mondott a szónál... „Felejtsük el egymást... bizzunk a jó Istenben” — mondá heves kitöréssel s kebléről egy fehér őszirózsát vett le és átadta Jenőnek. „Tartsa meg emléke!” ez volt utolsó szava.

II.

Azóta másfél esztendő mult el s e közben a Tisza kiöntéseit szabályozták. Jenőnek, mint egész

fiatal mérnöknek sikerült ott állást szereznie. Mint ilyen látogatott baba falujába; álm volt a viszontlátás édes reménye, s a sok szép gondolat, ami a szerelmes szóban olyankor támad, mikor a viszontlátás közeledik, egymás után tűnt el; kínos gondolatok kintózták az ifju lelkét, amint a csendes falu utcáin végig hajtatott.

Már mikor messziről meglátta Réfalvay őskastélyának fekete tornyait, különös képet nyújtottak azok az esti szürkületben, s a magas falbavájt mélyedések oly ijesztően meredtek rá, mintha mindegyikben egy gonosz szellem leselkednék.

A régi, kísérteties mesék melyeket gyermeki korában hallott, mind varázsütésre ébredtek föl lelkében.

Az alkony már rég leszállt, mire a kocsi beért a faluba s így nem látta senki, hogy a fiatal mérnök megérkezett. Nem tudta a faluban senki, még a szomszédok sem, csupán az öreg Fehérné háza árulhatta volna el.

Ott állt a hegyoldal, szép tiszta holdvilágnál belátszott egészen a faluba, de különben is elárulhatta volna az a szélső ablak, melyből még késő éjjel is mécs világa csillámlott le a völgybe. Lehet, hogy nem látta senki, de az ősi kastélyban mégis megtudták.

hogyan azelőtt a liberálisok vezették, azaz a különbséggel, hogy a liberálisok anyagi és erkölcsi romlást okoztak a népnek, míg a nemzetiségi emberek legalább az anyagi téren a jólét mesgyéi felé vezeték követőiket.

Ez az alapoka a Felvidéken kitört nemzetiségi veszedelemnek, ez a baj kútfeje. Vietorisz Miklós urat azonban éppen a baj ezen kútforrásának keresése közben cserben hagyta az emlékezete, nem akart visszatekinteni közel múlt idők viszonyaira, hogy azoknak tanulságaiból ne legyen kénytelen levonni olyan következtetéseket, melyek súlyos önvádként hangzanak a liberális kormányrendszer és annak minden csatlósa ellen.

Épp ilyen feledékeny Vágújhely képviselője azon intézkedések jelzésében, melyeket a magyar állam érdekeinek védelme nem nélkülözhet. Beszédének ezen részében is mindenről beszél, csak éppen a legfontosabb és legsürgősebb teendőről nem, nyelvünknek az államszervezet minden kialakulásában való érvényesüléséről.

Milyen állam az, melynek nyelve nem érvényesülhet a hadseregben, a külső képviseletben és a kereskedelmi összeköttetéseket közvetítő fórumoknál, melyeket az állam drága pénzen fizet, de a melyekből az állam nyelvét egyszerűen kidobják? Egy ilyen államnak a nyelvét hogyan tiszteljük a nemzetiségek, és maga az az állam, mely nyelvének a mellőztetését a nemzeti létszervezet leglényegesebb részeiben megtűri, hogyan imponáljon akár más nemzetiségű alattvalóinak, akár a külföldnek, mikor az államkormány és a törvényhozási többség nem csak hogy belenyugszik ebbe a szégyenteljes állapotba, hanem azt még *törvényesnek* is tartja?

Vietorisz úr elfelejtette, hogy tagja annak a többségnek, mely nem régiben is, a galaci eset alkalmából, a magyar nyelv törvényes jogait elsikkasztotta. Ha

nem felejtette volna el, akkor nemzeti felbuzdulásában mindenk előtt önönmaga felett kellett volna pálcát törnie. F.

Iskolai értesítők.

A nyitrai, internátussal összekötött, róm. kath. felsőbb leányiskola értesítője az 1903—04-ik tanévről. Közli: Dudek János dr. igazgató. — Az értesítőt Ferenczi József, kegyesrendi tanárnak. „Az érzékelhető és az érzékeinken kívül eső világ” című érdekes értekezése nyitja meg, melyben a testek általános és különös sajátosságainak rövid kifejtése után az érzékeken túl eső világra fordítja figyelmét, s kedves népies modorban beszél a testek láthatatlan erejéről, a testrészekék összetartásáról és kiterjeszkedéséről, azok láthatatlan mozgásáról, a hangról, a hőről, fényről, villámosságról, delezességről, stb., s kiemelve, hogy mennyire fontos a világ nagy gépezetében mindezen tényezők összhangzó és nélkülözhetetlen szerepe, párhuzamot von az anyagi és szellemi világ között, s azon következtetésre jut, hogy e kettő is összeforr, hogy az anyagból az eszme szól, s hogy mindenen a mindenható s legbölcsebb Isten kezének nyoma látszik, hirdetvén: „mily szép lehet Ő, ha alkotásai ily remekek!”

Az intézet hivatása: művelt, a szakképzett férfiakhoz méltó nőket képezni; e magasztos feladatnak eredménye, hogy a tanulók száma évről-évre gyarapodik. — Az iskolai év folyamán hivatalosan meglátogatták az intézetet: Révy Ferenc, budapesti áll. felsőbb leányiskolai igazgató, mint miniszteri biztos, ki is öt napi itt tartózkodása után a kellő színvonalon álló intézet felett teljes meglegedésének adott kifejezést; továbbá gr. Batthyány Vilmos dr. kanonok, mint püspöki hitbiztos, Thuróczy Károly dr., megyei főorvos, s időről-időre az igazgató.

A szoroson vett tanítás a délelőtti órákban tartatott meg, a délután a gyakorlati tárgyaknak lón szánva. Az intézet részt vett a zsolnai (Trencsénm.) iparképzésben is, rajzokkal és kézimunkával, mely alkalommal a jury-tanács az intézetet arany-érem-oklevéllel tüntette ki. — Az intézetben több sikerült ünnepély és egy színi előadás jutott sorra. A tanári testület az internátusi felügyelőkkel együtt száma néve 16., ezek között 9 irg. nővér. — Internátusi növendékek száma 63. — A nevelésnek szinte kiegészítő részét képező Mária-kongregáció ez évi tagjainak száma 61. — A Margit-önképzőkör

munkásságáról való kimutatás után az értesítő a végzett tananyagról számol be. Rendkívüli tantárgyak voltak: rajz, festészet és zongora. A statisztika szerint az év végén volt összesen 176 róm. kath. 1 ev. ref. és 9 izr. növendék, kik közül mindenből kitűnő eredményt mutatott fel 18, — s osztályismétlésre utasított 7 növendék. Az értesítő a jövő tanévre szóló utasítással végződik.

A nyitra városi római katolikus elemi fiú iskolába beiratkozott 576 tanuló, a leányiskolába pedig 673, tehát összesen volt 1240 tanuló. Vallásra nézve majdnem mind róm. kath. A magyarosítás terén szép haladás mutatkozik amennyiben az év elején magyarul semmit sem beszélt a fiúiskolában 74 a leányiskolában 147, az év végén pedig a fiúiskolában 17, a leányiskolában 67 tanuló. A kisedővodákat 122 fiú és 126 leány látogatta tehát összesen 248. Az összes kath. elemi és óvodába járó gyermekek száma Nyitra 1488. — Az iskolák túltömöttsége különösen a leányiskolában tapasztalható amennyiben dacára annak, hogy négy első osztály van az egyikbe mégis 92 tanuló jutott. A tanerők számára nézve a fiúiskolában van 9 tanító, a leányiskolában 11 kik közül Irgalmas testvér 8 és 3 világi. A tanulók nagy számához képest a tanítók száma feltűnően kevés úgy, hogy a leányiskolában egy tanítónőre két osztály vezetése is jut, mely bajon azonban már a jövő tanév kezdetén segítve lesz. Az értesítő elején Jakubovich Sándor tollából rövid értekezést találunk „Szeressük gyermekeinket” címmel. Ebben az igazgatótanító szépen kifejti, hogy a helyes szeretet a gyermek kellő nevelésében leli alapját, melyet a szülőknek korán meg kell kezdeniök minden rendelkezésükre álló eszközzel, nem irtóztatva, a gyermeknek szükséges, de kellő határok között történendő meghűtetésétől sem. A tulságos engedékenység megbosszulja magát. Egyedül a tanítóra nem lehet bízni a nevelést is, mert az nem őrizheti ellen a gyermekeket az iskolán kívül, tehát kell, hogy a tanító és a szülők karöltve végezzék a nevelés munkáját. — Az utóbbi években a tanulók oly nagy számmal jelentkeztek, hogy az iskolai épületek azoknak befogadására szűkeknak bizonyultak. Ezen bajon segített ő mélt. Bende Imre megyés püspök urunk egy százezer koronás alapítványával, melynek fele részén az apácázárda melletti telken egy három tanteremű iskola és óvoda épült, a másik fele a tanítónők fizetésére szolgál. Az iskola már a jövő évben nyílik meg. — Ezután az értesítő a gyermekek vallás és erkölcsösségének öröndetes fellendüléséről, egy ifjusági könyvtár keletkezéséről s egy-két hazafias ünnepélyről számol be. — Igen kedvesen lep meg azon buzgóság, melylyel a fiúiskola egyes növendékei szegényes társaik nyomorától áthatva 484 koronán felül gyűjtötték azoknak ruhaneműekkel való ellátására. — Az iskola igazgatója: Biringer Ádám, cz. kanonok-esperes. — Az óvodát összesen 248 gyermek látogatta.

III.

Az ablak nyitva áll. Egy ifju bámul ki rajta a sötét éjszakába s révedező szeme mintegy számlálni látszott a csillagokat, miközben gondolatai, Isten tudja, merre kalandoztak.

E pillanatban egy fényes csillag fut le az égről s ő, a máskor erős természetű férfi szinte megrezzenve hagyja el az ablakot. Homlokát többször végig simitva, izgatottan jár fel és alá, majd az asztalhoz ül s írni kezd.

Már a második oldalt írja, midőn hirtelen megakad. A legnagyobb igyekezete mellett sem képes tovább írni, nem találja a vezér fonalat, ami annyira fölingerli kedélyét, hogy bosszúsán csapja le tollát.

Majd odamegy az ablakhoz, hogy a betóduló éjjeli hűvös levegőbe temesse izzó homlokát s mintha csak akkor jutott volna eszébe — elővesz egy sűrűn beirt levelet.

At meg át olvassa, mert nem akar hitelt adni szemeinek, pedig hát mindjárt az első pillanatra tudhatta volna, hogy mit rejteget a levélke, mi van abba írva. Eszrevehette már többször, hogy az, aki a levelet küldte: megismerkedésének első percétől kezdve ellenszenvvel viseltetik iránta. Miért kételkedett hát mégis?

Es amint így hosszasan belebámul a mécs világába, ajka izgatottan rángatózik és szemeiben megjelen egy könyesepp, az elkeseredettség gyöngye.

A levelet még mindig ott tartja, ott szorongatja kezében s most hirtelen a lámpa fölé tartja... Lassan akar égni a kemény papiros, de enged az enyészet pusztító hatalmának. Eleinte csak füstöl, de a kékes láng csakhamar tovább halad a vége felé. Már csak az utolsó sarka van hátra, mindig kisebbre-kisebbre szorítja a tért; az ujjak haladnak a láng előtt s csak egy kis fekete pontot hagy emésztetlenül, csak akkora foltot, melyen a Réfalvay cimere él; nem fogja azt még a tűz sem.

Mikor aztán elégett a kemény papír s összezsugorodva az asztalra hullt, az ifju óvatosan felveszi, odalép az ablakhoz és átadja a szélnek. Így legalább nem tudja meg senkisé, hogy mit irt az öreg Réfalvay ez este Jenőnek. Majd beteszi az ablakot, bezárja az ablakredőnyt, de azért nincs nyugalom a barátságos kis szobában; egy kicsiny száraz virág beszél sokáig... Egy kis medaillon, melybe az elhervadt fehér őszirózsa van téve, amit Réfalvay Nellyke adott Jenőnek négy évvel ezelőtt...

Vajjon mit beszélhet az ilyen kicsiny virág?...

„Légy aldott és üdvöz örökre... szeretni foglak; szívem sohasem lesz másé!... A belső fájdalomtól epeztve, melynek nincs gyógyszere, én is elhervadok lassanként, mint ez a kicsiny virág... Fájdalmamnak néma tanúi a hosszú holdvilágos éjszakák, mikor elpanaszoltam bánatomat, s midőn láttam a futó csillagot, esdve kértem az enyémet is hogy hulljon le az égről, mert azt tartja a nép, hogy az, kinek a csillaga lefut: boldog lesz... ”

Boldog lennek, ha meghalnék... ha őrző-angyalod volnék... ott volnék körülöttem, álmaimban ott virrasztanék feletted... a borús gondolatokat és a bánat felhőjét elűzném lelkedről... Vajjon te gondolsz-e reám néha-néha?... talán el is felejtetted, mily hön szeretlek s rég kialudt kobledből az az érzés, mely bár mely fájdalmat okoz, de azért mégis oly kimondhatatlan boldognak érzi magát hatása alatt az ember...

Gondoltál-e reám a hosszú éjszakákon, mikor álom kerülte szemed, vagy talán némán túrted fájdalmadat s elitkoltad, hogy ne fájjon az másnak, csak neked?...

Azt mondják, hogy a rokonlelkek kik megszerettek egymást, együtt éreznek, megérik egymás fájdalmát... Ha az egyik örül, a másik is vig a nélkül, hogy látnák egymást... S ha ez

Oktatásban részesült összesen 1567 gyermek, 179-cel több, mint az előző évben.

A nyitrai államilag és községileg segélyezett Szántó-féle nyilvános polgári fiú- és leányiskola értesítőjét az 1903/904. tanévről közléstől Szántó Jakab igazgató. — A tanulók száma az év végén 267 volt. — A tanári kar hónaponta tartott értekezletet a tanítás menetének és az erkölcsi magaviselet kifogástalanságának biztosítására; a tanulók mindkettőnek megfeleltek. Beszámol az önképzőkörök hasznos működéséről és több sikerült iskolai ünnepélyről. A tanulók a zsolnai (Trencsénm.) orsz. iparképzőintézetben részt kézimunkájukkal és rajzaikkal, mely alkalommal az intézet a kiállítási ezüstéremmel tüntetett ki. A tanári testület 12 tagból és két rendkívüli hitoktatóból áll. A tanulók érdemsorozatának különös feltüntetése hiányzik; a statisztikai adatok szerint kitűnő osztályzatot nyert 24 fiú, megbuktak 8-an, a leányok között volt 40 kitűnő, s egy-ketten egy vagy két tantárgyból buktak. A végén a jövő iskolai évre vonatkozó tudnivalókon kívül az igazgató arra nézve tájékoztatja a szülőket, hogy a polgári iskola növendékeinek mely más tanintézetek, életpályák, s mily feltételek alatt állanak nyitva. (Folytatjuk.)

Ujdonságok.

Egyházi hírek. Hlavathy István barti h. plebános ugyanily minőségben Garam-Kövesdre küldetett. — Pathy Gyula ideiglenesen nyugalmazott, volt esztergom-belvárosi s. lelkész a főegyházmegyei könyvtár segédkönyvtárosává nevezetett ki.

Személyi hírek. Herceg Odescalchi Géza Hercules fürdőre, családja pedig a velencei Lidora nyári tartózkodásra utazott. — Dr. Roszival István, pápai praelatus e héten Nyitra-Pereszlényben járt az ottani plebános ur látogatására. — *Dedek Crescens Lajos* t. udvari káplán egyetemi könyvtárőr jun. 29-én Nyitrára érkezett.

Esküvő. Jun. 30-án fényes esküvő volt a nyitrai irg. testvérek templomában. Ekkor vezette oltárhoz Takács Béla kassai segédtanfelügyelő Riszner Anna kisasszonyt, Riszner Károly ismert nyitrai ügyvéd bájos leányát. Az esketést a vőlegény testvérbátyja dr. Takács Ferenc, jársói prépost, főrendiházi tag végezte. Az esküvő után a fiatal pár a vendégekkel együtt az örömszülők zabori villájába vonult barátságos lakomára.

igaz, amit a babonás nép tart, mily bánatos voltál te szép kedvesem... Soha sem derült fel arcom, a mosoly pedig, mit néha ráerőszakoltak, jobban fájt, mint a te bánatod.

Mikor legjobban fájt a szívem, mikor legjobban vágytam utánad, mindig szétéptem egy virágszálat, csókot leheltem szirmaira és a szélnek bocsájtottam.

Valahányszor madárt láttam, mely messze vidékről jött és más tájakra szállt, sóhaj tört elő keblemből, fájt a szívem: fájt a szabadságért.

Azóta már négyszer mult a tavasz, négyszer jött vissza a fecske madár, de az, akit én vártam, még most is távol van. Négyszer szállt el a gólya, négyszer hervadt el a virág, csak az én fájdalomam nem gyógyult meg.

Már megjelent keleten az a halvány pír, mi a hajnal feljöttét szokta jelezni, de a kis virág még mindig beszélt; beszélt még akkor is, mikor a reggeli felhomályban egy kocsi hagyta el a falut...

Korán volt még a reggel, nem volt ébren a faluban senkisé, aki tudta volna, hogy Fehér Jenő elutazott. Amilyen váratlanul jött, ép olyan hirtelen távozott. Egy ember látta csak a kocsiat amint a faluból kifordult... a büszke kastély ura. Azt hitte, hogy ezt csak ő tudja, pedig akkor már Nellyke is megkapta azt a levelet, melyben Jenő elbúcsúzott. Elmesélte hirtelen távozását okát, Réfalvay levelét és sok mást. Most már ő kérte,

Thuróczy Vilmos főispán jun. 30-án megfordult Póstyénben s megvizsgálta az ottani szolgabirosnak hivatalát. A főispán a jövő héten, mint halljuk, a szenici járásba indul hason célból.

Primícia. A nyitrai irgalmas testvérek templomában jövő szerdán, jul. 6-án mutatja be első szent miséjét Filkorn Jenő reggel 1/2 óra körül, Blaha Antal pedig reggeli fél nyolc óra körül, amit az érdeklődő köröknek figyelmébe ajánlunk. — Lepey Emil, vácegyházmegyei aldozár, szülőhelyén Nagy-Tapolcsányban, jun. 29-én tartotta zsenge sz. miséjét. Manuuctora dr. Komlóssy Ferenc esztergomi kanonok volt.

Felvett növendékpapok. A folyó hó 1-én megtartott konkurzuson nyitraegyházmegyei papnövendékek közé felvetettek: Kántor Jenő, Kaszala Antal és Králik Lajos az első évi teológiára; továbbá Laffers Gyula a 8-ik osztályra, és végül Domcsék István, Hodál György, Hradnyánszky Károly, Kossik Fülöp, Szemeskő Gergely, Csertyik János, Vadkerti Ferenc, Orihel Cyrill az 5-ik osztályra.

Trachoma kurzus. Vármegyénkbeli a budapesti trachoma-kurzuson résztvettek a következő orvosok: Dr. Biringer Ferenc vármegyei kórházi igazgató, dr. Csvikota János privygei, dr. Androvits Sándor handlovai körorvos. Az egyidejűleg megtartott szünidei orvosi tanfolyamot hallgatták a fentiekén kívül dr. Travnik József mocsónoki kör- és urad. orvos, dr. Roth Miksa miavai járási orvos és dr. Jaross Lipót komjáthi urad. orvos.

Halálozások. Artmann Ede ismert nyitrai zenetanár, ki a hatvanas évek óta városunk lakója, életének 61. évében elhunyt. A megboldogult eleinte egy ulánus ezred zenekarában volt alkalmazva Érsekújvárott, honnan egészen fiatal korában Nyitrára került s kitartó szorgalma és szakértelme által virágzó zeneintézetet alapított, melynek zeneestélyeiben nem egyszer volt alkalmunk gyönyörködni.

Csitári Csitáry Pál nyug. gazdatiszt a báró Wodianer-féle uradalomban, évek óta jómódú nyitrai polgár életének 76 évében hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után június hó 28-án elhunyt.

Szendrey Katalin, Kukan Imre érsekújvári polgármester közeli rokona, élete 77-ik évében jobblétre szenderült.

Jegyzőválasztás. Liszy Mártont volt karkóci jegyzőt, Nagy-Bossány község jegyzőjévé választották.

Megyei közgyűlés. Thuróczy Vilmos főispán jul. 21-ére rendkívüli nyári közgyűlésre hívta össze Nyitra vármegye törvényhatósági bizottságát.

Hogy hívták az „Arany ember” feleségét? Posgay Miklós Kossuth-parti képviselő urnak mintegy 12 éves leánykájá, ki a nyitrai irgalmas testvérekben benlakó növendék, június közepén tüdőgyulladásba esett. A baj oly veszedelmes jelleget öltött, hogy jun. 21-én már attól tartottak, hogy a kis teremtes áldozata lesz a betegségnek. A lázas szenvedő deliriumában folyton azzal zaklatta az őt ápoló unokanővérét, hogy mondja meg neki, hogy hívták az „Arany ember” feleségét? S biztosította környezetét, hogy ő mindjárt meggyógyul, ha megmondják neki ezt a nevet. S minél jobban emelkedett a láz, annál követelőbb lett a kis beteg, de a rejtélyt senki sem tudta neki megfejteni. Az irgalmas testvérek házi gyógytárában van ugyan Dover por, ipecacuanha, salycil, carbolsav, de olyan gyógyszer, hogy hívták az „Arany ember” feleségét hiába keresnél ott a patikában. Mikor a lázas beteg egyre türelmetlenebb lett, hogy megnyugtassák, átűzentek a kórházból a Roskoványi-könyvtárba és kérték a Jókai Arany emberét. A könyvtáros, kinek az egész dologról tudomása nem volt, azt üzenté vissza, hogy most már sötét van, a könyvtárba lámpával nem lehet bemenni, hogy majd másnap reggel. A kolostor kórházából újra kérték, hogy legalább nézze meg hogy hívták az Arany ember feleségét. A könyvtáros, ki valaha olvasta a munkát s valami rémlétt előtte, azt üzenté vissza, hogy Noémi. — S egyuttal azon tűnődött, hogy az irgalmas testvéreknek hát egyéb dolguk sincs, mint azon törni a fejüket, hogy hívták az Arany ember feleségét. A leánykának megmondották, de ő türelmetlenül rázta a fejét, hogy: Nem azt, hanem azt a másikat! — Erre tanácstalanul állottak. Azt bizony már a könyvtáros sem tudta volna megmondani. Az éjszaka lázasan mult el, minden felőrában csak az hangzott a kis Rózsika ajkairól: Hogy hívták az Arany ember másik feleségét? Majd meglátod, hogy minjárt meggyógyulok, mihelyt ezt megmondjátok. — Másnap azután megkerült az Arany ember, s kiderült, hogy Timárné asszonyságnak becsületes neve vala — *Timea*. Es csodák csodája, a kis leány azóta jobban lett, úgy hogy aggodó szülei mult hétfőn egészen megnyugodva haza utazhattak. Sőt néhány nap mulva teljesen egészségesen utazhatik haza a kis beteg is, mivel már tudja — hogy hívták az Arany ember feleségét. Legérdekesebb az egészben az, hogy az Arany embert soha sem olvasta, hanem csak egyszer végig nézte szüleiével a színházban. — Az orvos urak recipé-könyve egy medicinával gyarapodik, mert ime, azzal is lehet gyógyítani a tüdőgyulladást, ha az ember megmondja a betegnek, hogy hívták az Arany ember feleségét.

Az öreg nemes is, ki felváltva virrasztá a kedves betegét, idő előtt megtört; alakja meggyönynyed s rövid idő alatt aggastyánna lett. Ugyannyira megváltozott, hogy szinte lehetetlen volt szájalommal nem nézni rá, de azért most is ott ül leánya beteg ágyánál s aggodalmasan vizsgálja annak sápadt arcvonásait.

A hosszú őszi éjszakák egyikén azonban a szokottnál hevesebben jelentkeztek a beteg rémképei; atyját sem ismerte meg, sőt annyira ideges volt, hogy ijedten húzta ki kezét azéből és borzadva fordult el tőle.

Ép abban a pillanatban jelent meg a házi orvos, mikor a láz tetőfokon állott és csakhamar kijelentette, hogy a krízis beállt.

Fehér Jenő, kit Réfalvay időközben az orvos tanácsára a beteghez hívott, szintén megérkezett. Tegnap délben jött, de a vizontlátást csak a betegség krízisére tartották fenn. Ha valami, úgy csak ez az, ami megfordítja a leány betegségét...

Ott ül az ágy mellett s karjai közt tartja a beteg szőkefürtös fejét, ki ijesztő szemekkel nézi a búcsúzó nap sugarait, mint szűrődnek keresztül az ablak előtt álló platánfa levelei között. Hiába vigasztalja Jenő; nem ismeri őt meg; lázálmaiban pedig nyugtalanul hánykolódik és félre beszél...

„Oh napsugár, vígy magaddal a szűk börtönből; vígy magaddal a merre jársz, hogy lát-

hogy felejtse el, hisz úgysem lehetnek egymáséi; mit szólnának Réfalvaynak a büszke ősei, ha egy szegény zsellérfü vinné, el unokájukat?...

Jól látta Nellyke a lámpafényt, mely késő éjjel csillámlott a hegyoldali kicsiny szobából. Tisztán odalátott Fehérné özvegyasszony háza; megismerte megérezte kedvese közeledését s félve rejtgetett szép reményeit csak most, mikor anélkül távozott hogy egy pillanatra is láthatta volna, érzé megsemmisülni...

— Azt hitte talán, hogy már nem szeretem... pedig ha tudná, hogy milyen beteg vagyok!... rebegte kétségbeesett hangon s arcát zsebkendőjébe rejtve, sírva dőlt a pamlagra.

VI.

Szomorú napok járnak a Réfalvay kastélyban. Beteg van a háznál: nagyon beteg Nellyke. Titkos baj lopta el arca rózsáit, napról-napra jobban hervadt a sír felé. Réfalvay, a büszke nemes is megtörtén járkál leánya szobájában s ijedten nézi annak láztól csillogó szemeit. Megtört már a főúri büszke gőg, odaadná már mindenét, csak leánya gyógyulna meg...

Az ismeretlen kórral szemben tehetetlenül áll az orvosi tudomány; napról-napra fogyott az életerő, pedig az orvos éjjeket töltött a beteg ágyánál, hogy kitapasztalja a remitő kórt, s már-már majdnem eredmény nélkül, csak mikor a beteg lázas álmaiban elárulta titkát — lett világos a betegsége...

Néppárti gyűlések. Papradnón ma, jul. 3-án Abaffy Emil orsz. képviselő elnöklété alatt néppárti nagygyűlés lesz. Az elnök beszédén kívül kiemelik Chocholus Bálint beszédét, ki a néppárt céljairól fog értekezni. Oszlányban pedig jövő vasárnapoz egy hetre, vagyis jul. 17-én tartanak néppárti gyűlést, és pedig delután 4 órakor. Elnök lesz báró Kaas Ivor orsz. képviselő, szónokok Sándorfy Ede fővárosi lapszerkesztő és Gramantik Ágoston, fővárosi hitoktató, a felső Nyitravölgy ismert kedvenc népszónoka. Örvendünk, hogy Barsvármegyében is kezd mozogni a néppárt. Egész helyesen előbb kell azt megkezdeni, nemcsak a választáskor.

Don Bosco papja Érsekújváron és Nagyszombatban. A szalézi ügy iránti érdeklődés mind nagyobb hullámokat ver az országban. Itt a rövid jelentés Don Bosco papjának sikereiről, melyek fontosságuknál fogva megérdemlik a feljegyzést. Érsekújváron a Fábian János apát-plebános igazgatása alatti plebánia templomban jun. 26-án négyszer predikált Don Bosco papja, ezenkívül a ferenciek templomában a diakoknak. A lakosság nagyon érdeklődik az ügy iránt és maga is óhajt ünnepi oratoriumot, amiben az apátplebános ur különösen fáradozik. 27-én Nagyszombatba utazott, ahol pár órai ott időzése alatt is nagy lelkesedést keltett. A nagyszombati káptalan tagjai, a főgimn. papi tanárai siettek adományaikkal felkarolni a nagy ügyet, sőt esti összejövetelük alkalmával az intézetben megjelent előkelő világi férfiak is szép példával jártak elül. Elsőnek szalánci Franciscy Lajos dr., Nagyszombat sz. kir. város polgármestere ajánlott fel 20 koronát, szép példáját követték dr. Oberschall Pál pozsonyi akadémiai jog- és egyetemi magántanár, Kiss János kir. aljárásbíró és Maras Ferenc ügyvéd. Dr. Zaffery Károly kilátásba helyezte újabb látogatását, még pedig a képek vetítésével tartandó előadásokra, ami nagyobb eredményt ígér fáradozásának.

Templomavatás. A pogrányi plebániához tartozó Bodok filiális község temploma, mely Bende Imre püspök ur bőkezűségéből teljesen restauráltatott, f. hó 26-án, az egyház napján — számos szomszéd községbeli hívek jelenlétében — Karsay Imre pogrányi plebános által megáldatott, és a nyilvános isteni tisztelet tartására megnyitottat.

Az érsekújvári gyilkosság. Lapunk előző számában említettük, hogy Goda Sándor

téglagyári napszamos az országos vásár alkalmával a vásár kellő közepén több száz ember jelenlétében hat lövést intézett Nemeth László városi rendőr fejére, aki jun. hó 25-én sérülései folytán iszonyú kínok között meghalt. — Haláláról a kapitányi hivatal gyászjelentést adott ki. — A hat lövés közül a bal szem felett levő volt a halál okozója. Ez a koponya ürbe hatolt be, úgy hogy a löseben át merő agyállomány bugygyant ki. — Goda Sándort a tett elkövetése után azonnal letartóztatták s az ottani kir. járásbírósnak adták át, a vizsgálóbíró pedig elrendelte vizsgálati fogságba helyezését. — A tettes Goda Sándor, tulajdonképpen asztalossegéd és hosszabb ideig a fővárosban dolgozott, de megunta a rendszeres foglalkozást és ez előtt két hónappal visszavért szülővárosába Érsekújvárra, és ott Kurzweil Gáspár téglagyárában mint napszamos dolgozott, heti keresményét rendszerint lebuji-korcsmákban eldözsölte. Június hó 18-án estefelé is hetibéret megkapván egyenesen a korcsmába ment, ott leitta magát és éjfél tájban részegen az utcán botrányt okozott, amiért is a rendőrrjárór, amelynek tagja volt Nemeth László rendőr is, kötelelenség-szerűen letartóztatta. Goda Sándor ekkor bosszút forralt. Másnapon, 19-én egész nap ivott és 20-án hétfőn a helyett, hogy munkába állt volna, bátyjától lopott 10 koronát és 6 koronáért revolvert vett, a többi pedig elitta és így felkészülve keresésére indult aldozatának, akit a vásártéren fel is talált. Egyszer elcsúszott mellette, de hirtelen visszafordult és hátulról a gyanutlan rendőrt közvetlen közélről hatszor fejbélőtte. — Azért kellett tehát a szegény rendőrnek elpusztulni, mert kötelelenségét hiven teljesítette, amidőn egy züllésnek indult garázda embert éjnek idején letartóztattak, megóvando a tisztességes polgároknak éjjeli nyugalomát.

Rákóczi ünnep. A privigyei kaszinó, Privigye és Bajmóc községek együttműködésével a Rákóczi-kor 200 éves évfordulójára emlékeztetere folyó évi július hó 10-én, a Rákóczi szobor-alap és a F. M. K. E. javára hazafias ünnepet rendez. A közeledőhöz előre jelentkezni lehet f. évi július hó 6-ig Privigyén a rendező-bizottság elnökénél. Elszállásoláslról és kocsikról július 8-ig való értesítésre a rendező-bizottság gondoskodik. A táncmulatságra való belépő-díj személyenként 2 korona.

Sorozás. Az érsekújvári járásban ez idei főszorozás Nagy-Surányban jun. hó 18, 20 és 21-én lett megtartva. Állítva 636, ebből besorozva 187, póttartalékba 20, törölve 134, távol maradt 84. Zsámbokréthi járás: sorozásköteles 415, besorozva 69, póttartalékba 10, fegyverképtelen 104, távol maradt 84. Privigyei járás: sorozásköteles 973, besorozva 83, póttartalékba 22, fegyverképtelen 159, távol maradt 390. — Vágsellyei járás: állításköteles 793, besorozva 191, póttartalékba 26,

fegyverképtelen és töröltetett 134. Távol maradt vagy másutt sorozva 96. Itt rámutatunk a két legutolsó járás eredményére, míg ugyanis a privigyei járásban 973-ból 83 vált be, azaz 8 5/10, addig a vágsellyeiből, hol kétszázalékkal kevesebben voltak, mégis 191 soroztatott be, vagyis több mint meg egyszer annyi, vagyis 24%, holott a nyers anyag 200 fővel volt kevesebb mint a privigyei járásban. A privigyeiek e kedvezőtlen eredményét részben a távol maradtak nagy számából (390), részben pedig a lakosság hiányos táplálkozásából lehet magyarázni. Hogy ez utóbbi állításunk igaz, bizonyítja a jómódu érsekújvári járás sorozási eredménye, hol 636 felhívott közül besoroztatott 187, vagyis 29 4/10 százalék. Végül megemlítjük, hogy a vágsellyei járásban egyetlen egy ismeretlen sem találtatik. A nyitravármegye egy járásától sem lehet mondani, mert pl. a nyitrai járásban ismeretlen 87, sőt magában Nyitra városában is 69. — Miavai járás: felhívott 802, besorozva 47, póttartalékba 17, fegyverképtelen 109, távol maradt 395, vagyis több mint 49%. Ez a vármegyében a legmagasabb szám eddig.

A szerény vevő. Egy patikába beállít egy kis fiú ezen szavakkal: Kérek 20 filléért csukamajolaját, de csak kevesket adjon, mert az — nekem lesz.

Szerencsétlenség. Molnár Gáspár és Szorády Lajos farkasdi földműves gazdák ugyan csak megjárták a napokban utközben, amint a lovaikat porolgatták, az állatok felrugdáltak és úgy találtak pataikkal őket, hogy az elsőnek felkarja, a másikkak lábszárcsontja eltörtött.

A nyitrai kath. kőművesek nép-ünnepélyén felülfizettek: Blaskó József 3 kor. 50 fill., Rauscher Ernő, Neugebauer Nándor, Szabó Imre, Belák József 2—2 kor., Kutvaszer István, dr. Tóth János, Hevera János, Cseifalvy Aladár 1-70—1-70 kor., Hromy Endre 1-10 kor., Furda Nándor, Bekő Rezső, dr. Babó Tivadar, Guttman Izidor 1—1 kor., Kratochvilla Antal 60 fill., Unzeitik József 40 fill., Arnold Róbert 6 kor., 14 fill., összesen 30 kor. 54 fill. Fogadják hálás köszönetünket. A rendezőség.

Mérnökök találkozója. A Vág-jobbparti mérnökség selyei elnöksége szerdára zártkörű társas összejövetelt rendezett a gutai határban levő szép csergői erdőben felállított e célra kényelmesen berendezett fabódében. Megjelentek ez alkalommal a selyei, tornóci, komáromi és győri mérnöki kar családjaikkal egyetemben. Az idő nagyon kedvezett a szép társaságnak sőt még táncra is kerekedtek, mely a hajnali órákban ért véget. Az érsekújvári cigánybanda is meglegedetten tért vissza szülőföldjére.

hassam szép kedvesem, mert itt csak hidegséggel, szeretetlenséggel találkozom . . ."

Ez utóbbi szavak majdnem törként hatottak a távolabb ülő apa szívébe s testben-lelekben remegni kezdett, mint a falevel. A beteg egyre szivettépőbben beszél:

"Mondd el kedves tündér őseimnek, ha találkozol velök, hogy én is megyek neusokára, tisztán . . . szennytelenül viszem az ősi nevet . . . Mire eltávozik a fecske madár, melytől utolsó üzenetem küldöm kedvesemnek, én is meghalok . . ."

Majd ha lehullnak a falevelek, felkap belőlük egyet az ősi szél, elviszi a rózsámhoz s ha igazán szeretett, tud olvasni róluk az erek között és megtudja sorsomat . . ."

A beteg még mindig nagyon szenved; az orvos arcán aggodalom tükröződik, mialatt figyelmesen vizsgálja a beteg ütérét és arcát . . . A láz sem hagyott alább, sőt emelkedik, az érverés pedig nyugtalanító.

"Jenő, drága kedvesem, merre jársz? Ujra veled leszek, vagy nem érzed miként szenvedek?!"

S az ifju kinosan rándul össze a szavak hatása alatt, amit úgy látszik a beteg is észre vett, mert ránéz, hogy ki tartja karjaiban. Alkalmasint egy pillanatra megismerte, mert ajkán hirtelen boldog mosoly futott végig.

"Tedd kedvesem kezedet homlokomra, nézd, milyen forró . . . hogy ég az arcom . . . De miért olyan vörös, miért oly izzó színű minden? Hajolj

le hozzám, hadd lássam arcod, előbb azonban nézz körül, hogy büszke atyám és az ősi képek meg ne lassanak bennünket együtt. Húzd be szobám ajtaját. Hallga, már meghallották őseim, már susognak; nézd csak, nem látod ijesztő tekintetüket — s borzadva mutat a szomszéd szoba falán függő Szent György lovag képére. — Csukd be az ablakot, nem érzed az édes szellő mily lágyan lengedez át rajta; minha csak hideg kéz érintené tagjaimat . . . Adj ajkakra egy csöpp vizet, mert meghalok oly végtelenül kínoz a szomjúság, azután távozz, hogy meg ne lásson atyám, hisz ő jobban szereti őseit, mint engem, egyetlen leányát . . . Nézd csak magas termetét, ősz haját, fénylő szemét, mily fenyegetően csillognak . . . Siess távozni, mert már is felénk tart . . ."

Az öreg Refalvy csakugyan fölkel, de magas termete szinte eltörpült; minden szónál egyet görnyedt a nagy lelki fájdalomtól.

Odalépett a beteg ágyához, de csak két szava volt, két vigasztaló szava: "szeretett leányom." Többet nem szólt, elfojtotta a könny.

Már tisztább pillanatásai voltak a betegnek, a láz is alább hagyott, de újra kezd ismét:

"Elmentél, Jenő. Itt hagytál egy búcsúszó nélkül; még csak Isten hozzádot sem mondtál! . . . oh jer, adj egy csókot utoljára, de vigyázz, hogy az ősök meg ne lássanak, mert valamennyien itt leselkednek ránk. Nem hallod a kardcsörgést, a sarkantyuk pengését? . . . Azért jöttek, hogy

magukkal vigyenek . . . Nézd csak, hogy közelnek . . ."

Pedig nem csörgött a kard, nem pengett a sarkantyú, csak a vizes pohár pattant szét az asztalon s az adott olyan kísérteties hangot. E közben a beteg egyre beszél:

"Miért van olyan sötét? . . . A levegő is kevés a szobában! . . . Hová lett az a sok gyertya, amit az előbb láttam? . . . Jenőm emeld fel a fejedet, hadd nézzek ki még egyszer az ablakon."

De ugyanekkor megpillantja atyját, ki ott all könnyes szemmel előtte s könyörögve esdekel hozzá:

"Ne haragudj reám, atyám, nem lesz már sokáig okod haragudni . . . Bocsáss meg egyetlen leányodnak . . . Ugy-e megbocsájtasz? Látom, arcod kemény ráncai elsimultak s most szelídebben, barátságosabban nézsz reám" . . .

Itt néhány percig elhallgatott majd ismét Jenőhöz fordult s egyre halkabban, csendesebben beszél:

"Hajolj le kedvesem, csókolj meg; adj még egy csókot . . . egy utolsót . . . Már beszélni is alig tudok . . . érzem, hogy meghalok . . . Légy boldog és gondolj reám, én öröngyalod leszek . . . Vedd im búcsú csókomat . . ."

És Nellyke egy édes hosszú csókot lehelt az ifju halavány homlokára, egyet és utolsót, azután szeméit lehunyva, visszahanyatlott szép, szőke fürtös feje a Jenő karjaiba.

Posta és táviráda növendékek.

A pozsonyi posta és táviráda igazgatóság beküldötte hozzánk ama postatáviráda hivatalainak névjegyzékét, melyek a posta és táviráda növendékek felfogadására és kiképzésére kijelöltek. Ezek a következők: Kincstári hivatalok Alsó Kubin, Aranyosmaróth, Csacza, Dunaszerdahely, Érsekújvár, Holics, Galgóc, Kistapolcsány, Kőrömcébánya, Léva, Liptószentmiklós, Nagyszombat, Nagytapolcsány, Nyitra, Pozsony 1, Pozsony 2, Pöstyén, Rózsahegy, Szevic, Szered, Trencsén, Turócszentmárton, Vágújhely, Zsolna. Nem kincstári hivatalok Malacka, Szempc, Diószeg, Nagysurány, Nyitra-Zsámbokré, Privigye, Sasvár, Baán, Illava, Puchó, Turdossin, Rutka, Verebély, Nagy-Bittse, Somorja. Posta és táviráda növendék lehet az, aki a közép iskola vagy polgári isk. IV.-ik osztályát sikerrel végezte, 14 évesnél nem fiatalabb és 16 évesnél nem idősebb; az iskola bevégezése és növendékké felvétel között azonban legfeljebb egy évi megszakítás lehet, mely esetben hitelesen igazolni kell, hogy ezen egy év alatt az illető hol tartózkodott és mivel foglalkozott. A felvett növendék köteles a szolgálatot október hó 1-én megkezdeni. A növendékek 18 éves életkoruk betöltéséig gyakorlati kiképzés alatt állanak, az első év második felében azonban kincstári posta és táviráda hivataloknál havi 15 korona, a második évben havi 30 korona, a 3-ik évben havi 40 korona és a 4-ik évben havi 50 korona napidíj átalányt kapnak. Nem kincstári hivataloknál a díjazás a növendék és postamester között szabad egyezkedés tárgya. Közlekedési felvilágosítás bármely postahivatalban nyerhető.

A nagy francia forradalom papi áldozatai. A francia nemzetgyűlés 1790-ben „polgári alkotmány” név alatt az egyháza névre sértő törvényt hozott és a papokat annak elfogadására akarta kényszeríteni. Akik vonakodtak, azokra kegyetlen büntetés várt. Egy fiatal barátunk most az egyházmegyei könyvtárban összegyűjtötte a nagy francia forradalom papi áldozatainak számát és fáradozásának eredményét a következőkben közöljük: 4 püspök, 2 rendfőnök, 1576 világi pap, 294 szerzetes és 80 apaca szenvedett e miatt vértanuhaltát guillotine, vízbefojtas és más kegyetlen módon. Számos világi pedig azért, mert hivatásukhoz hű papokat az öldöklés elől meg akartak menteni. Példát vehetnek ezekről sok katholicus, kik mulandó földi haszonért gyávan meghunyászkodnak oly kormányhatalom előtt, mely éppen nem barátja az egyháznak.

A pogrányi hitelszövetkezet 1903. évi mérlegét és nyereség-számláját vették. Alakuláskor tagjainak száma 88 volt, a múlt év végeig 10712 kor. 70 fil. lett az üzletrészekre befizetve és 10228 kor. 66 fil. betétet kezeltek. A tagoknak 78997 kor. 70 fil. kölcsönt nyújtottak részben váltóra, részben kötelezvényre, melyből azonban 54212 kor. a központi hitelintézet által nyitott hiteltől fizettek ki. A mérlegben kimutatott 507 kor. 93 fil. tiszta nyereségre nézve javasolják, miszerint az alapszabályok értelmében annak 10%-a, azaz 50 kor. 79 fil. a tartalékalaphoz csatoltassék, 457 kor. 14 fil. az üzletrészek 5%-os osztalékára fordítassék.

Zivatar villámcsapással. Szedlicsnáról (Trencsén m.) írják a következőket: Juniús 21-én végre a kívánt eső bekövetkezett, azonban nagy zivatar következtében a gabonát megdöntötte s Szedlicsnán az itteni körjegyző udvarában forgácsot szedegető 10 éves fiút a villám agyon-sújtotta, — a ki 23-án vizsgázott volna s a helyett tenetöbe helyezték őt nyugalomra. — 25-én pedig délután 5 órakor a zivatar ismétlődött jégesővel, úgy hogy a szelecczi-, kis sztankóczi-, szedlicsnai határt részben érintve, a turnai vetéseket a határ nagyobb részében tönkretette. Egyes jégdarabok 3 dekagr. nyomtak. A nép sirva nézte tönkretett természetét s töprenkedve néz a jövő elé.

Pöstyén fürdőt a hozzánk beérkezett s jun. 27. lezart legutolsó névjegyzék szerint ez évad alatt összesen 3155 vendég látogatta.

Honvédbakancs szállítás. A m. kir. honvédség 1905. évi iábbeli szükségletének 50%-át, vagyis 20,000 pár bakancsot és 10,000 pár könnyű cipőt a honvédelmi miniszternek 1897. évi 26731/VII. számú leirata csatolmányában foglalt feltételek, azonban a fővállalkozóval kötött szerződés értelmében ezuttal megállapított árak mellett, nevezetesen a bakancsokat páronként 10 K. 56 filléért, a könnyű cipőket pedig páronként 8

korona 80 filléért a hazai kispárosok által szándékozik készíttetni. A bakancsok és cipők legkésőbb 1905. évi március végeig a központi ruhártárbudapestre szállítandók lesznek. Felhívja az iparkamara mindazon kispárosokat, a kik bakancsok szállítására pályázni óhajtanak, hogy a szerződési feltételeknek megfelelő ajánlataikat, a szállítandó bakancsok, vagy könnyű cipők mennyiségének határozott megjelölésével f. évi július hó 15-ig a kamarához annál bizonyosabban nyújtsák be, mivel ellenkező esetben az ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak. A szerződési feltételek és a bakancskészítési határozmányok a kamaránál nyomtatásban ingyen szerezhetők meg.

A külföldön is igen jó gyümölcs-termés ígérkezvén nagy gondot fog okozni ez évben a hazai gyümölcs kellő értékesítése, e célból a földművelésügyi miniszter akként igyekszik a gyümölcs értékesítést előmozdítani, hogy kis gazdáknak nyers állapotban el nem adható gyümölcs feleslegük feldolgozására állami szesz-főző kazánokat, aszalókat, sajtókat bocsát ingyen rendelkezésre.

A cs. kir. szab. Adria-i biztosító-társulat 1903. évi üzleti jelentés és zárszámadásai, melyek folyó évi április 28-án megtartott közgyűlésen terjesztettek elő, a következő fontosabb adatokat tartalmazták: Az életbiztosítási osztályban 51,634,879 K biztosított tőkéről szóló ajánlatok nyújtottak be, melyek ellenében 45,523,303 K biztosított összegről állítottak ki kötvények. A biztosítási átlag az év végével kerek 276 millió 15ke és 719,290 K járadék biztosításokra rugott, minél fogva a tőkebiztosításoknál 20,958,564 K tiszta szaporodás mutatkozik. Életbiztosítási díjakban 11,720,578 K vételeztették be, míg halálesetek, valamint a biztosítottak életében esedékes összegek s az esedékes járulékok 5,210,589 K kifizetését tették szükségessé. A kamatláb leszállítására szolgáló pótdíjtartalék az idei 200,000 koronát tevő átutalás folytán 1,700,000 koronára emelkedett. Az életbiztosítási osztály díjtartalékai és díjtétellei 1903. december 31-én 74,097,382 koronát tettek ki és a múlt évhez viszonyítva 5,958,215 korona emelkedést mutatnak. A tőkebiztosítási ágazatban a díjbevétel 20,869,390 K, az előző év 19,316,631 K díjbevétele ellenében. A szállítvány-biztosításokért 1,507,651 K és betöréssel elleni biztosításokért 222,753 K vételeztették be; ez utóbbi három ágazatban visszabiztosítások címén 10,150,442 K s káróként 15,171,325 K, a visszabiztosítás részenek levonása után pedig 7,958,258 K fizetett ki. Ezen három ágazat díjtartaléka 13,201,675 koronát s a visszabiztosítók részenek levonása után 7,264,776 koronát tesz ki. Az árfolyam-emelkedés folytán december hó 31-én mutatkozó 549,437 korona az árfolyam ingadozói tartalékokat utaltattott át. B) mérleg rendelkezési nyereség-tartaléka 200,000 K-val 1,400,000 K-ra emeltetett fel. A közgyűlés jóváhagyta az igazgatóság ama javaslatát, hogy az újonnan létesített nyugdíjpénztárt 250,000 K-t tevő rendkívüli javadalmazásban részesítse. Osztalék címén részvényenként, úgy mint tavaly 180 K kerül kifizetésre. A különféle tartalékok 1903. december 31-én 89 millióra emelkedtek és pedig: a díjtartalékok (visszabiztosítás levonásával) 75,689,676 K, pótdíjtartalék kamatláb leszállítására 1,700,000 K, nyereségtartalék 7,413,341 K és árfolyam-ingadozói tartalék 4,250,017 K-ra.

Eladó cukrászlet. A 74 év óta fennálló Pascher-fele cukrászda, mely jelenleg Nyitra legforgalmasabb helyén fekszik, betegség miatt sürgősen eladó. — Bővebbet özv. Pascher-nél Nyitrán.

Irodalom.

Acsády története.

XXXI.

(Követválasztások az 1847/8-ki országgyűlésre. Kossuth mint követjelölt. Széchenyi szintén megválasztatja magát. Az Apponyi-kormány helyzete kezdetben elég kedvező. Kossuth és a karzat. A választási vita. Újabb reformtörvények. Kossuthot az adminisztrátori kérdésben leszavazzák. Ekkor nyílt harcot űzen a diétának.)

Az 1847/8-ki országgyűlés előzetes érdekességét a választások képezték. Voltak már párt-programmok, de a követeket a megyei utasítások kötötték. Ehhez képest aránylag elég csendben és rendben folyt le minden; nehől az ellenzék, másutt a konzervatívok önként vonultak vissza, ha bizonytalannak látták a küzdelmet. Bennünket azonban első sorban a három irányadó férfiú sorsa érdekelt.

Deák Ferencet Zalamegye ismét egyhangulag választotta meg követül; Deák a választást nem fogadta el, hivatkozván gyenge egészségére. Ez igaz volt, tudjuk azonban az előzőkből, hogy tulajdonképpen a fölöslegesen felidézett izgalmak vettek el kedvét teljesen, a komoly íteletű ember megcsömörlött a közviszonyoktól. Ugyanez a gyenge egészség azonban rövidre rá, a márciusi napokban, mint látjuk majd, éppen nem akadályozta meg abban, hogy egyszerre váratlanul nagy fordulóponton látván a hazát, a diétából meghívatva, ne siessen Pozsonyba: videre, ne quid detrimenti res publica capiat, elhárítani, amennyire még lehet, a ferde utakat.

A pestmegyei ellenzék, Szentkirályi Móricon

kívül, Kossuth Lajost léptette fel követjelöltül. Ez Kossuthnak első választása s fölötté tanulságos részleteiben; mert nyilvánvalóvá teszi, hogy azon időben mindkét párton miként gondolkodtak róla, a ma oly hírneves egyéniségéről, az irányadó férfiak. Kossuth ezen fellejtetésére a konzervatív Somssich Pál adta meg az impulsust. Amint az minden a tömegeket mozgató politikai tényezőre nevezve áll, úgy Kossuthról is azt tartotta, hogy a parlamentben sokkal kevésbé veszélyes, mint azon kívül, az utcán. Batthyány Lajos gróf, Kossuthnak eddig is politikai barátja, szintén támogatta jelöltségét, de őszintén szólva, csak mint „malum necessariumot,” még pedig, legalább Széchenyi előtt, a következő okokból: 1.) kapacitásokra van szükség a diétán, hogy a kormány az ellenzékét szét ne morzsolja; 2.) mert Pestmegye ezzel tartozik Kossuthnak, akinek szava ott eddig is mindenben döntött; 3.) miután a megyének követi utasításait ő készítette, illő, hogy képviselje is azokat az országgyűlésen s végre 4.) mert Kossuth — csak így járja le magát! (Zichy Antal: Széchenyi Napló 504—5. l.)

Hozzáteszi még Zichy, hogy Trefort s vele Eötvös és Kemény azzal vigasztalták Széchenyit, hogy Kossuth, saját nyilatkozata szerint, nem akar valósággal követ lenni s nem is megy fel, hanem csak azt akarja, hogy a megye adja meg azt az elégtételt, melylyel neki régen tartozik. Batthyány különben biztosította Széchenyit, hogy ő Szentkirályival és Kossuthal sohasem fraternizált, mert ezek a destructio emberei, azonban most már hadd történjen, aminek történnie kell. Széchenyi erre elhatározta, hogy hasonlóképpen mitsem tesz ellene, hadd menjen hát minden a maga útján.

Sajátszerű benyomást tesznek az emberre ezek a nyilatkozatok, amelyek az akkoriak lelkebe oly mély bepillantást engednek. A valódi nagy férfiakat, midőn hosszabb közpálya után végre a parlamentbe akarnak lépni, úgy tudjuk nem így fogadják a politika vezetői. Kossuth csak azért menjen be a parlamentbe, mert az egyik szerint az utcán veszélyes, a másik szerint mert csak így járja le magát! Ez bizony nem az az illuzió, melyet Acsády fest Kossuthról. (722. l.)

Ami különösen Batthyáynak Kossuth öneljárására vonatkozó nyilatkozatát illeti, az ugylátszik főképpen a vukovár—fümei vasút ügyére vonatkozott, mely ellen, Széchenyi figyelemfelhívására, a megyék sorba foglaltak állást s ellenkezőleg utasították követőiket. Ha ez kerül majd tárgyalásra s Kossuth ellen dől el, Kossuth nemcsak erkölcsi megsemmisítésnek nézett előbe, hanem anyagi helyzete is komoly veszélyben forogott; mert már csak azon jövedelemből élt, melyet ezen vasut leendő vállalkozóitól húzott. (Falk i. mű 244. l.) A veszélyt tényleg csak márciusi fellépésével s a diéta figyelmének másfelé fordításával hárította el magától.

Szóval minden arra mutat, hogy Kossuth népszerűsége ez időben is jobbara csak a tömegekre támaszkodott, maguk a vezető politikások inkább veszélyesnek, mint hasznosnak tartották. Ha pedig magunk mérlegeljük súlyát, úgy látjuk, hogy azideig tulajdonképpen egyetlenegy eszmével sem gyarapította a közéletet. Eszméit Széchenyitől vette, a márciusi napokban pedig Eötvös centralista elveivel lépett ki a porondra s azokkal győzött. Az igaz — s ebben különbözött a többitől, — hogy nem volt skrupuluszus ember, mint ezek; valamint az időre nézve, hogy t. i. hasznos-e már ez vagy az a reform a nemzetre? sem voltak soha kételyei; bátran és merészen s minden további tekintet nélkül hirdette az eszmét, melyet felkapott. Míg mások — a vezető politikások — lassan érielték gondolataikat s számoltak az idővel, ő csak előre ment, sürgette az eszmét ékes tollal és szóval. Innen volt az, hogy a nagy sokaság mindig csak Kossuthot látta maga előtt s ép azért egyedüli vezérének gondolta.

Tolla és szava — mondom — tényleg mindenkinél ékebb volt. Itelő képessége, az igaz, már jóval gyengébb. De kitálatási talentuma, mint Széchenyi nevezte, a tömeg előtt páratlan hatású. Ő tulajdonképpen nagy népszónok volt és pedig legelső sorban az erzelmei embere, ami módjával és alkalmas időben használva, menten a tömeg szenvedélyeinek való hízalgestől, hasznos tulajdonság is lehet. De csak módjával, ha az ilyen népszónok nem igyekszik a tömeget irányadóvá tenni; mert a tömeg épúgy, mint a szenvedély, ritkán bizonyult meg be alkotó tényezőnek. A jelen esetben ez volt a baj. Kossuthnak ereje t. i. éppen a tömegben és az ifjúságban rejtett, azokat vont be munkatársainak, miből kitetszik, hogy politikáját inkább szívével, mint

eszével csinálta, ami bizony nem helyezi előnybe az akkori irányadó politikusok közt. E tekintetben teljesen igaz, amit maga a Kossuthot tulságosan dicsőítő Beöthy Ákos mond róla: „Ha nagyon szabatosan és pontosan kell mérlegelni — úgymond — úgy Deákot, mint Eötvöst értelmileg és szellemileg többre taksálom, mint Kossuthot. Deák mélyebb és tartalmasabb volt. Kossuthnak legkiválóbb szónoklatai nem bírnak azon értelmi súlyjal, mint Deáknak 1861-ki feliratai vagy kiegyezési nagy beszéde, melyet minden tölem ismert szónoklatok közt, belső értékénél fogva, a legmagasabb polcra kell helyeznem. Eötvöst általában, magasabb röptű szellemnek minősítem. Kossuth nem volt oly sokoldalú és a XIX. század uralkodó eszméit sem írta volna meg.“ (A magyar államiség fejlődése. II. 422. l.)

Ilyen hangulat és ilyen helyzet közepett lépett fel Kossuth követjelöltnek. Ellenjelöltje a szintén ellenzéki Balla Endre pestmegyei főjegyző volt, de az okt. 18-ki választáson ennek 1314 szavazata ellenében mégis Kossuth győzött 2948 szavazattal. A másik követ, Szentkirályi, egyhangulag választott meg.

Széchenyi, Kossuth fellépésének hírére, szintén a rendek táblájára vágott, hogy ellensúlyozhassa Kossuthot. Előbb Sopronban lépett fel, de itt megválasztatnia nem sikerült, akkor Moson-megye választotta meg. Szögyény-Marich megjegyzi erre: „Széchenyi az ő követi működéséhez, Kossuth ellensúlyozása tekintetében, sok reményt fűzött, mi azonban Apponyival együtt nem sokat vártunk attól. Széchenyi szándéka nemes, hazafias volt, de erejét felhasználni vagy nem akarta, vagy talán a körülmények súlya alatt már nem is bírta.“ (I. m. 45. l.)

Az országgyűlést nov. 12-én V. Ferdinánd magyar trónbeszéddel nyitotta meg. 300 év óta az első eset, mi nagy lelkesedést keltett a nemzetben. A dolgok egyelőre jól indultak. István főherceg a királyi kondidáció felbontása nélkül egyhangulag nádorrá választott. Maguk a királyi előterjesztések, melyek a dieta teendőit jelölték meg, szintén több olyasmit foglaltak magukban (örökvalóság, városok rendezése, kereskedelem és ipar felvirágoztatása, közlekedési eszközök, a részek visszacsatolása, büntető codex) ami — Acsády szerint is 723. l. — a nemzeti programban is szerepelt. Hiányzott ugyan az előterjesztésekben a parlamenti s a felelős kormány-forma, de nem volt az meg az autonómiájukra féltékeny meggyűlölet utasításában sem, ami miatt Eötvös dühözött s egyelőre az országgyűléstől is távol tartotta magát.

A kormány intézkedéseinek ezen kétségtelenül nemzeties iránya folytán Apponyi állása megszilárdulni látszott. Az ellenzéki követek közül is többen, u. m. Szentkirályi Mór, Lónyay Menyhért, Pázmány Dénes stb. bizalommal közeledtek hozzá s többféle tervet közöltek vele abban az irányban, hogy a kormány és az ellenzék közt fennforgó meg hasonlóság kiegyenlítették, sőt még Kossuth is megjelent nála, a nélkül azonban, hogy nézeteikben közeledtek volna egymáshoz.

Az ügyek ily állására való tekintettel, mondja Zichy Antal: „... egészben véve alig mondhatjuk, hogy békés átalakulásunk keresztülvitele végett valami nagyon reá lettünk volna szorulva egy kis forradalomra, a párisi csöveselék, vagy akár élite, egy Lamartine, Louis Blanc és Marrast segítségére. Az e téren meg unjonc bécsi-ekére annál kevésbé!“ (Séchenyi Napló 523. l.) Csak hogy másképp volt megírva a csillagokban és Kossuth hajlamaiban.

Kossuth tudniillik, mindjárt az első kerületi ülésben, nov. 10-én, Deák nem lévén jelen, magához ragadta a vezetést; minden felszólalása, ha mellekesnek látszó tárgyban is, éreztette, hogy a vezér szól. Ha azt mondta: szavazzunk, el kellett állni a szótól; ha mellőzött valamit, az letűnt a napirendről. Hovatovább döntőbb szerepe lett a tárgyalások irányításában, Kossuth mellett, még a karzatnak, melyről Acsádyunk teljesen megelégedezik. Szereplését érdekesen írja le Zichy. A parlamentarismus őszinte barátjainak — úgymond — ma lehetetlen megütközés nélkül olvasni az akkori hírlapi és magántudósításokat ezen utolsó pozsonyi országgyűlésről. Az ugynevezett hallgatóság (a karzat), mely nevének éppen ellenkezőjét gyakorolta, mintegy szervezett jakobinus csapat lépett fel, mely erkölcsi élet és halál felett rögtönítéletet tart s ítéletet, felebbezés nélkül, azonnal végre is hajtja. Minden tiltakozás a zsarnok hatalom ellen hasztalan volt; sokan nyíltan kijelentették, hogy ez egy rossz kormányzásnak egyedüli ellenmérge s hogy mindaddig, amíg szabad sajtónk nem lesz, a karzat, illetőleg utcai tömegek feken tartását követelni sem lehet.

Bónis követ az Írásra hivatkozott, melyben megvan írva, hogy sűrűn kell a sűrőkkel s nevetni a nevetőkkel. Azt hinné valaki, hogy sem gyorsírók, sem országgyűlési naplók, sem hírlapok nem voltak, pedig mindenki szabadon olvashatta a legkülönbözőbb ellenzéki szónoklatokat s kedvére lelkesülhetett mellettök.

A zsbongó tömeg, már az ülés megnyitása előtt, elfoglalta a helyeket s azzal mulatta magát, hogy az egyenkint belépő kormánypártiakat piszszegéssel s mindenféle gúnyos megjegyzésekkel, az ellenzékiet pedig buzgóságukhoz mért hangozóbb, vagy csendesebb eljenzésekkel üdvözölte. Dessewffy Emil gróf, kinek erkölcsi bátorságot oly nagyra becsülte Széchenyi, finom hajlongásokkal s kezével szórt bókokkal szokta ironice viszonzni az ily durva köszöntéseket, míg némelyik, az ellenzéki nevezetességek közé furakodva, mintegy ezek védőszárnyai alatt keresett s talált oltalmat ellenök; a dacosabbaknak az elnökséghez intézett bátor felhívásaik a rend és csend, vagyis a szólásszabadságnak helyreállítása iránt, többnyire eredmény nélkül hangzottak el. Valóban nem csekély erkölcsi erőnek, hazafiságnak tanúsága az, hogy utóbb a válság napjaiban, az ilykép lábbal tiport, vesszőt futtatott konzervatívoknak vajmi kis töredéke szegődött csak a reakcióhoz, legnagyobb része a nemzethez állott. (I. m. 536. l.)

Ez volt a dieta képe a szabadság ama napjaiban s ezzel a karzattal Kossuth feltétlenül rendelkezett.

A pártok mérkőzése tulajdonképe a választási vitával indult meg nov. 22-én. Somssich a konzervatívok nevében terjesztett elé megnyugtató javaslatot, Kossuth a felirat ellen élesebbet, mely erősen hangsúlyozta a sérelmeket, Széchenyi pedig, mint aki egyik párthoz sem tartozott, közvetítő indítvánnyal lépett közbe. A vitát szavazás döntötte el; a nov. 27-ki kerületi ülésben Kossuth mellett 26, Széchenyi mellett 23 szavazat esett, az országos ülésen azonban Kossuth többsége már csak 1 szavazatból állott. A főrendek nem járultak hozzá s így kiállítás volt izenetváltásokra, csak hogy Kossuth keresztülhuzta a számítást, dec. 17-én a feliratot váratlanul levétette a napirendről és a sérelmek tárgyalását indítványozta, mint oly tért, amelyen könnyebben haladhat előre.

A sérelmek tárgyalása közben több reform kérdést is vittek dűlőre. A házi adót, az országos pénztárt elfogadták; az urberiség örökös megváltása Lónyay Gábor ellenzéki, az ősiség eltörlése meg a konzervatív Somssich indítványa szerint nyert többséget az alsótáblán, a mihez elvben a főrendek is hozzájárultak. Széchenyi előrelátása ezen ponban is megnyilatkozott, midőn felszólalásában az ősiség eltörléséhez csak „a magyar nemzetiség megővására tett intézkedések után“ akart hozzájárulni. (Szilágyi története X. 22. l.) Hasonlóképe az adózás kérdésénél is nagyon érdekes volt Széchenyi felszólalása, midőn unva a folytonos pressziót, erős célzással kétféle osztályba sorozta az embereket: olyanokra, akik valósággal fizetni fogják az adót és olyanokra, akik csak lármáznak mellette. Olyan vihar lett ebből — a karzat jól értette, hová céloz — hogy másnap magyaráznia és enyhítenie kellett szavait.

Azonban legnagyobb port vert fel a sérelmek között az adminisztratori rendszer. Apponyi elődjétől vette volt át, s mégis őt tették érte felelőssé. A dolog abban állott, hogy az örökös, a megye székhelyén nem tartózkodó főispánok mellett, mi pusztá címmé lett, már csak a közigazgatás érdekében is kívánatos volt, hogy legyen a megyében valaki, aki annak ügyeivel törődik, kivált az újabb izgalmak között. Ez volt a főispáni helytartók hivatása, akik természetesen arra is törekedtek, hogy jól vagy rosszul, a kormánynak többséget szerezzenek. Innen volt az ellenzék elkeseredése ellenök.

Midőn a dietán az ügy felmerült, sokan voltak az ellenzék sorában is, akik Apponyit emiatt meneszteni nem óhajtották. Szentkirályi, Lónyay, Pázmány — Acsády fondorlatnak nevezte ezt 725. l. — felajánlottak Apponyinak, hogy ha az adminisztratori rendszer iránt az országgyűléshez megnyugtató királyi leirat érkezik, az ellenzékét majd lecsillapítani igyekeznek. Úgy is történt. A leirat ezen ellenzéki követek óhaja szerint fogalmazva érkezett le a kancelláriától. S mégis nagy megtámadtatásban részesült, minek oka az volt, hogy Kossuth és Szemere időközben megtudták az előzetes tárgyalást és sértést láttak benne, hogy ők a tárgyalásban részt nem vettek. (Szögyény-Marich 48. l.) Lónyay Menyhért febr. 5-én, a kerületi ülésben,

tényleg megtette a közvetítő indítványt a sérelmek elejtése s a leiratban való megnyugvás iránt. Óriási zajjal fogadta a karzat, de az indítvány mégis egy szótöbbséggel keresztül ment. Több se kellett Kossuthnak. Fölállott s ezt mondta: „E szavazat következtében az országgyűlésen többé béke nem lehet, legyen tehát harc...“ (Áldor i. m. 151. l.) Pedig ezzel a fellépésével Kossuth megsértette a parlamenti szempontot, mert az bizonyos, hogy a szavazás a tárgyat — az adminisztratori kérdést — eldöntötte. (Szilágyi története X. 24. l.) s arról szólni többé nem lett volna szabad. Olasz- és Franciaország felől ugyanekkor már a forradalom moraja hallatszott.

Dr. Dudek János.

CSARNOK

Az elefánthi pálosok.

Közi: Mittueh József.

Ez időben Elefánthról Ignác öccséhez intézett leveleiben is megnyilatkozik a lemondó keserűség, mely lelkét fátyolként behálózta. Az elefánthi zárda valóságban élénk összeköttetésben állott a budaival, azért Ányos felhasználta a kínáló alkalmat, hogy titkos bánatát s egyéb személyes bajait öccsével közölje, kiben a látszat szerint teljesen megbizott.

„... irhattál volna — mondja a többi közt — tsak egy rendet is, tudod miként vigasztalódik egy halandó magánosságában, ha vagy azt tudhattya, hogy róla még emlékeznek; és te azt a kevés vigasztalást is megvontad tőlem! Ötsém! ne vess meg azért, hogy szerencsétlen vagyok, alacson lelek azok, kik tsak a boldogságban barátkoznak... de talán nem vetted leveleimet? Ő ez már irtóztatni volna! ha jól emlékezem, tsaknem egész fél árkut beirtam a Barátságunk titkaival, ott tudósítottalak, mely módra irhatol nekem bátran, hogy egeszen kezembe jöhét leveled, add tudomra kérlek s segíts ki kétségemből, mert ha azon levelem elveszett, félnek; — által adtad-e a rád bizott titkot atyánkfianak? Nem kételkedem, hogy ezt megselekedted, ha szeretsz... Ezen alkalmatosság által küldj egy kontz szép papírost leveleknek, mert már ebből is kifogyok, pedig tudod miként vagyok a pénz állapottyában. Vagyon e már valahonnan reménység?“

Ha a sorok között tudunk olvasni, sokat tudunk meg e levélből, melyet öccséhez titokban küldött. Levelezése a külvilággal nagyon megvolt nehezítve, azért csak bizalmas emberekkel küldötte el, mert nem akarta, hogy lelke bánatos titkait ellesse valaki, első sorban pedig előljárói, kik figyelemmel kísérhették minden mozdulatát. Innen a félelem, mely már azon egyszerű gondolatnál is befészkelte magát szívébe, hogy azon levele, melyet legutoljára öccsének küldött, elveszett. Pedig abban tudósította, hogy mi utonmódon küldje az irást, ha azt akarja, hogy egyenesen kezébe kerüljön. Valószínűleg ismeretséget kötött két elefánthi uri emberrel: Bartakovics-csal és Kopcsányival, kikkel bizalmasan közölte minden baját s ezek szeretettel ajánlkoztak a szállítók szerepére, amint későbbi egyik levélből tisztán kivesszük, Talán gyakrabban ellátogattak a konventbe, mely alkalommal átadta nekik továbbítás végett leveleit s azokra a választ vagy Bartakovics, vagy Kopcsányi nevére kérte, kik ismét suttymban kezeihez juttatták. Ez volt azon mód, melyet az elveszettnek hitt leveleiben öccsével közölt s azért félt is, hogyha esetleg e levele elkallódott s avatatlan kezekbe került, akkor vége minden levelezésének.

Nagyon titokzatos, burkolt azon kérdés is „által adtad-e a rád bizott titkot atyánkfianak?“ Összes atyjafiait névleg elsorolja, jó barátait is mind e levélben, csak ezt az egyet homályba burkolja az általános fogalmu szóval, ki lehetett ez atyjafia bizony nem mondható, de következtetve

tette az óvatos titkolózásból, aligha jól nem sejtjük, hogy Cloe lehetett, kivel esetleg csak öccse révén érintkezhetett, kinek szeretete azon biztosságot öntötte lelkébe, hogy a titkot el nem árulja. Azért megemlíti előtte, mint beavott előtt szerencsétlenségét s élteti a remény, hogy öccse ilyen nyomasztó viszonyok közt is érezetnie fogja vele az igaz szeretetet!

Tünődik azon is, ha „vagyon e már valahannan reménség?” Ezzel nyilván Elefánthról való szabadulására céloz, talán mellékutakon keresett közbenjárókat, kik ezen óhaja megvalósításában segédkezet nyujtsanak neki s félve remélve lesi a legsekélyebb reménységár feltünését, mely jelezni fogja főlzabadulása hajnalhasadását.

1782. március 2-án Magánosságomból keltezett levelében írja öccsének:

„Legkedvesebb ötsém! Eleget tettel mind kívánságomnak, mind szeretetemnek. Melly leveledet Bartakovits neve alatt küldötted, olly későn vettem, mintha Párisból irtál volna. Ne kételkedj Te annak az *Urnak* emberségében, tsak magad légy szorgalmasabb a levelezésben. Második leveledről, mellyet igenes hozzám utasítottál, semmit sem tudok. Harmadikát Koptszányi böcsületesen kezembe adta . . . Édes vérem, ime olvasd amit hértelen összev fárlálhattam; nem tudom, megfeletem-e reménségednek, kívánságodnak? Közölheted az igaz, nemes szivekkel de bősületedre, szeretetedre kérlek, ki ne nyilatkoztaid nevedet, sőt oly fortéllal közöld másokkal, hogy azt se tudhassák, hogy tőled jöttek ki ezek a versek, mert különben könnyű volna reám a gyanyu; az *okát* ennek a titkolásnak magad elgondolhatod, kivált Dámáitok, kiről tsupa igazságot irtam, kiátkoznának a világból. Ird meg azután, hogy helybe hatta-e a józanabb része az emberségnek gondolataimat, vagy pedig kine-

vette? . . . Botsás meg, hogy ily rövid levelet veszel tőlem, de magad vagy oka, miért kívántál tőlem verseket, azok az egész félárkust elfogallalyk; majd máskor megint moralizáljunk!”

E leveléből kiolvassuk, hogy a két említett ur címére küldött leveleket kézhez vette, azonban az, melyet öccse egyenesen reá címzett, elveszett. Boczó András akkori elefanti prior valószínűleg át nem adta neki, azért jobbnak vélte Anyos, ha ennek megkerülésével levelezik öccsével.

JÓ HÁZBÓL VALÓ FIÚ
tanulónak
felvétetik Freissberger Victor
= fűszerkereskedésében Nyitrán. =

Mc. GORMICK HARVESTING MACHINE COMPANY
(Chicagói aratógépgyár.)

KNECHT J. E., igazgató. Budapest, V. Váci-út 30.

Gyártmányok: Kévektőtőgép, „Daisy“ marokrakó aratógép, fűkaszalógép, szénagyűjtő gereblye és „Manila“ kévektőtőfonal gyártmányai.
Évi gyártmány 362,000 gép. Képvisező: Verő Sándor úr.

Cs. kir. szab. Adriai biztosító társulat vagyonkimutatása 1903. december 31-én. Főmérleg (B.) Elemi osztály

VAGYON		TEHER		VAGYON		TEHER	
korona	fl.	korona	fl.	korona	fl.	korona	fl.
1000000	—	2000000	—	4800000	—	8000000	—
59274376	—	900000	—	397334	22	3033898	1
272255	89	3514475	80	5550049	91	1200000	—
3263377	80	65388189	16	963759	—	725541	89
6512077	22	—	—	9478714	—	7018632	18
48485	45	—	—	39198	21	162245	84
35449	29	—	—	679178	22	81068	46
1336974	28	—	—	26643	50	1040003	1
80692	02	—	—	2249828	6	197779	90
—	—	—	—	2243195	20	12631	95
—	—	—	—	227547	60	1275451	38
—	—	—	—	455141	33	50000	—
7808001	22	—	—	—	—	2819734	51
—	—	—	—	—	—	562078	64
—	—	—	—	—	—	6354	—
—	—	—	—	—	—	7306	—
—	—	—	—	—	—	1464436	—
—	—	—	—	—	—	27110581	71
—	—	—	—	—	—	67300529	72

A társulat fennállása óta, azaz 1838. június 1-től 1903. december 31-ig károk fejében kifizetett 518.757.272-79 koronát.

Igazgatóság. Igazgatók: ghanstätteni dr. Albert Agost báró, Dimmer Ferencz, ráczalmási Frigyesz Adolf vezérigazgató, Párisi József, Raith Pál báró, Salem Henrik. Számvizsgálók: Alenduli György, pojal Albert Emil gróf, Goldschmidt József, Pavia János vezérlikár.

Részletes mérlegek alulírott képviselőiségnél kaphatók. Ugyanott mindennemű felvilágosítások készsége l adótnak, valamint felvételnek a legelőszobb díjtételek és a leelőszobb feltételek mellett, élet-tűz-, szállítvány- és betöréses lopás elleni biztosítások az „Adriai biztosító-társulat”, jégbiztosítások a „Déli” jég- és vízszobiztosító-társaság és balesetbiztosítások a „Nemzetközi baleset elleni biztosító-társaság” részére.

A magyarországi osztály: BUDAPEST, IV. kerület, Váci-utca 30. szám, a társulat házában.

Báró Podmaniczky Frigyes, intéző. Lichtenberger J. vezérlikár. Frigyesz M., titkár.

Képviselet: NYITRAI IPARBANK.

FELTÜNŐ UJDONSÁG!

Delice

legjobb valódi francia

SZIVARKAPAPIR ÉS SZIVARKAHÜVELY.

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó egyszer veszi és többé mászt nem szíhat.

A LEGJOBB GYÁRTMÁNYI
TESSÉK PRÓBÁT TENNI!

LEGJOBB PADLÓ-LAKK
WEYRAUCH CHR. ÉS TÁRSA
szagtalan és gyorsan száradó
tükörfényes
PADLÓ-FÉNYMÁZA

Tartósságával minden más gyárt-
mányt jóval felülmúl. Ugyan e gyár
BOROSTYÁN PADLÓ-LAKKJA,
mely minden színben, a legolcsóbb áron
kapható 5-10

CSEERNYÁK ISTVÁN FIA
fűszer, csemege, festék, ásványvíz és borkereskedőnél
NYITRÁN.

Vidéki megrendelések ingyen csomagolással
legpontosabban és gyorsan teljesítettek.

Előzetes jelentés.

Folyó év augusztus hó elején nyílik meg
Nyitrán, Szent-András-domb 6. sz. házban

VEREBÉLY GÉZA
**KÉZMŰ-, FEHÉRNEMŰ-, NŐI-, URI-
DIVAT-, RÖVID- ÉS SZÖVÖTTÁRÚ**
ÜZLETE.

Legdivatosabb és elsőrangú gyártmányok.
Legolcsóbb szabott árak:
a kereskedelmi tisztesség alapja.

Ugyanott két keresztény, tisztességes
házból való, 4 középiskolát végzett
fiatalember, vétetik fel gyakornoknak.
Ajánlatok f. évi június hó végeig,
Budapest, V. Sas-utca 19. intézendők.

Szolid és pontos kiszolgálás!!

GOMBÁRIK ISTVÁN
uri és női fodrász
Nyitrán, Tóth Vilmos-utca 15. sz.

Ajánlja a mai kor igényeinek teljesen megfe-
lelő s „hygienikusan” berendezett

**diszes uri- és női-
fodrásztermét.**

Végez mindennemű e szakmába vágó **uri
és női hajmunkát**, úgymint hajbetétet, frizet-
teket, frufrukat, egész és fél parókákat, hajfona-
tokat minden színben; továbbá **női fésűlést**
a legújabb divat szerint, nappali, estélyi, bálí,
menyasszonyi és fényképfelvételekhez alkalmas
frizurákat, **haj- és szakállfestést**, úgyszin-
tén **tyukszemvágást** jutányos árban.

— Vesz vágott és kifésült haját. —
Előfizetéseket üzleten kívül is elfogad.
Hölgyeknek külön bejárat a kapu alatt jobbra.

Szolid és pontos kiszolgálás!!

HIRDETMÉNYEK a „Nyitramegyei Szemle”
részére jutányosan felvé-
tetnek a kiadóhivatalban Nyitrán, Papnevelde-u.

**Legújabb és legtökéletesebb
jéggyártó-gép** 10 perc alatt a gép
nagyágához képest
1/2-16 Kgr. jéghasábot (tömbjeget) készít. Az
előállítás költségei a semmivel egyenlők. Fiók-
képviselő kerestetik Nyitra és Moson megyék
területén csekély kelet (kelőség) biztosíték el-
lenében. Ajánlatokat Pozsony, poste restante
3531. szám címre tessék küldeni. 1-3

Jégkészítő kézi gépekkel
10 perc alatt baktériummentes tiszta jeget
lehet készíteni. Szénsav és kénsav nélkül.
Fiók képviselők kerestetnek Nyitra és Moson
megyék területén csekély kelőség biztosíték
ellenében. Ajánlatokat Pozsony, poste restante
3531. sz. címre tessék küldeni. 1-3

WEIGL ANTAL PAPI ÉS POLGÁRI
SZABÓ NYITRÁN.

Ajánlja jól berendezett legfino-
mabb bel- és külföldi szövetek-
ből álló raktárát. — valamint **férfiszabó-műhelyét,**

melyben ugy egyházi, mint világi urak számára mindennemű ruhát,
ugymint téli és nyári öltözeteket, felöltöket, reverendákat, címá-
dákat, mucetumokat, biretumokat stb. izlésesen és pontosan készít.

*** Vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl. ***

SZUPERFOSZFÁTOT,
Stassfurti káinitot | **Stassfurti kálitrágyasót**
szavatolt 12.4% tiszta káli = 23-24% kén-
savas káli tartalommal, | szavatolt 40% tiszta káli = 74-76% kén-
savas káli tartalommal,

Kovasavas kálit
(dohánytrágyázásra), továbbá

mindennemű egyéb **műtrágyaféléket**, azonkívül
Rézgálicot (98-99%)
elismert kitűnő minőségben legolcsóbban szállít a

„HUNGÁRIA” műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság
Budapest, V. Fürdő-utca 8.